

Vpliv katoliških diskurzov na konstruiranje ženskosti

Cerkev je imela dolga stoletja veliko moči pri organiziranju in vplivanju na vsakdanje življenje in mišljenje ljudi. Posebno mesto v tej organizaciji so imele ženske, ki so bile večinske obiskovalke cerkvenih obredov, zato so nosile odgovornost za širjenje vere na druge člane skupnosti ali družine. Lahko bi rekli, da sta bili skupnost in družina odsev uspešnosti Cerkve pri vzgoji žensk. Večinski je bil zato odnos duhovnikov z ženskami, ki so bile predmet in sredstvo intervencij. Pomembnejše povezave je Cerkev sklepala z oblastjo, od katere je bila odvisna ali pa je bila z njo v soodvisnosti. Za oblast ali skupaj z njo je organizirala vsakdanje življenje in mišljenje ljudi. Da bi bil ta odnos bolj jasen, je potrebno pregledati troje, in sicer diskurze, ki jih je za to uporabljala, organizacijo vsakdanjega življenja in disciplinske prakse, ki jih je uporabljala za podkrepitev diskurza. Vse skupaj je treba analizirati skozi zgodovinsko perspektivo. Pri tem se bom oprla na Foucaultovo diskurzivno analizo in se omejila le na vednost in oblast.¹ Subjektivacijo ali prevzemanje in oblikovanje identitet bom prepustila kasnejšim premislekom.

VEDNOST IN OBLAST

Doktrina Cerkve in njena organizacija izhajata iz temeljnega razcepa med umom in telesom, ki se nanaša na celotno hierarhijo institucionalnega ustroja in se prenaša po istem vzorcu, manjša se le nespornost moralne avtoritete. Kot je Bog oče posebljen um (duh in razum), tako je Cerkev v razmerju do njega telo mati. Kot je Cerkev duhovna (razumska in spiritualna) avtoriteta, so verniki telo. Enako velja za razmerje do države. Med verujočimi so moški razum in ženske telo, to se prenese tudi na družino. Nižje kot gremo po hierarhični lestvici, manjša je duhovnost, katere nesporni nosilec je Bog oče, ki je hkrati izvor vednosti,

¹ Foucault, 1999.

nekoliko manj Cerkev in najmanj vsakdanji ljudje.² Drugače je pri razumu, kjer se bistvena razlika vzpostavlja med moškimi in ženskami, čeprav velja, da so moški tudi duhovno močnejši od žensk. Da bi delitev vzdržala, je treba ženskost koncipirati tako, da bo razcep podpirala, vzdrževala in dokazovala. Drug vzrok za organiziranje spolnih razlik najdemo v potrebah kapitala in gospodarjev, ki jim je Cerkev od nekdanj dobro služila.³ Najbolj tako, da je družbeni red vzdrževala s produciranjem ideologij, ki so zavezovale k določeni obliki življenja in mišljenja. Primer so nezakonske matere, ki jih je katoliška cerkev preganjala vse do druge svetovne vojne, čeprav jih je najbolj kruto izključevala v devetnajstem stoletju in začetku dvajsetega. Poleg tega, da so otrokom dajali imena, ki so jih označevala za vse življenje in so bila mesto izločevanja, so matere skupaj z otroci zapirali v kostnico ali pa so morale ob nedeljskih mašah stati pod križem, kjer so jih sramotili in drugače mučili.⁴ Najbolj jih je preganjala takrat, ko oče otrok ni bil istega stanu kot mati, temveč je izhajal iz vrst oblastnikov ali njihovih sinov. Pregarjanje iz skupnosti je koristilo predvsem posestnikom, ki zlahka način znebili odgovornosti in si zagotovili novo in svežo delovno silo. Oče otroka v tem času ni imel nikakršnih dolžnosti in obveznosti.

Razcep na um in telo je predkrščanski in ga je slediti v misel pred Platonom, ki je igral ključno vlogo v prepričanju, da je materialna oblika minljiva, zato edina resnica živi v svetu "čistih oblik", ki so izventelesne ideje. Med njimi je edinstvena in vseprisotna oblika Dobrega in le tisti, ki se ji predajo, lahko vladajo.⁵ Nesmrtni duše so ujetnice minljivih teles. Neoplatonizem je zmes njegove filozofije in religije, ki se združi z elementi krščanstva. Dihotomija, ki jo privzame Cerkev, temelji na tej filozofiji, čeprav jo poenostavi in ne jemlje več filozofsko, temveč dobesedno. Telo začne predstavljati kot nepopolno, minljivo in nečisto. Potrebno se ga je sramovati in ga preseči, transcendirati. Uvede seksualno vzdržnost in telesno trpljenje kot vstopnico za posmrtno življenje. Glede na to organizira tudi spolne razlike.

Cerkev postane posebej aktivna pri organiziranju razlik šele sredi devetnajstega stoletja, ko se s počasno modernizacijo pričanja spreminjati vsakdanje življenje. Zaradi industrializacije in urbanizacije se prične preseljevanje iz vasi v mesto in počasen razpad razširjene družine. Odnosi postanejo kompleksnejši, oblike privatnega življenja pa takšne, da niso bile več podvržene učinkovitemu socialnemu nadzoru vaških skupnosti. Z liberalizacijo prihajajo k nam ideje, ki

² Podrobnejše kombinacije med duhovnim in telesnim principom v slovenskem katolicizmu glej: Dragoš, 1992. Enako dihotomijo v odnosu do države in družbe glej: Dragoš, 1998, str. 23ss.

³ DUBY, Perot (ed.), 1992, str. 204.

⁴ Vilfan, 1961, str. 415.

⁵ Blackburn, 1994, str. 289.

nudijo možnost drugačnega življenja in bolj pluralnega mišljenja. Cerkevna oblast in njena doktrina nista več samoumevni, kar vnese potrebo po bolj sistematičnem in ciljnem delovanju, ki je bilo najbolj izrazito v času Katoliške akcije, vendar se je pričelo že slabo stoletje prej. Hkrati z modernizacijo in nastajanjem novih vlog in centrov moči začnejo ženske konec devetnajstega stoletja izgubljeni še tiste pravice, ki so jih do takrat imele. Dokončno izgubijo volilno pravico, opuščajo oporočne prakse in ne pridobivajo novih pravic, ki se z razvojem po francoski revoluciji začnejo uveljavljati tudi pri nas. Prepovedo jim vpis na univerzo, opravljanje sodniškega poklica in vključitev v sodniško zbornico, vedno znova razpuščajo različne ženske srednje šole, z zakoni jih izključijo iz dostopa do pomembnejših delovnih mest v javnem sektorju, celibat učiteljic postaja vse trdnější, plačilo pa znaša le 80 % plače učitelja. Razlikovanj in izključevanj je veliko in niso zvedena le na normativne prepovedi. Najpomembnejša so tista, ki so jih povzročali diskurzi o ženskosti.

Cerkev je že zelo zgodaj začela izdajati knjige, ki so bile namenjene dekletom in ženskam. Sprva so bili to razni življenjepisi svetnic, ki so se spokorile zaradi grehov. Tako lahko že leta 1675 najdemo knjigo z naslovom *Spokorjenje ene imenitne greshnice, katera je skuži razsvetlyne boshje ena velika svetnica postalla, v izpodbudo grešnemu ženstvu*. Kasneje so popisali življenje svete Notburge in svete Heme. Nastaja veliko število molitvenikov in pesmaric za ženske, ki so imeli predvsem vzgojno vlogo.⁶ V Slomškovem času se pričnejo grešnicam pridruževati knjige z naslovi *Krščanske device*, *Kristusova nevesta*, *Lilija v božjem vrtu ali deviški stan*, *njegova lepota in pomočki ga ohraniti*, *Pirhi za device*, *Kristus devicam svojim na srce govori*, *Nedolžnost v pobožnosti* in še mnoge druge s podobnimi temami. Slomšek prične izdajati *Drobtinice*. Predstavljal je ženske, ki so bile zgled pobožnosti, dobre varuške in poštene kmetice. Piše tudi moralne nauke z naslovi *Slaba mati*, *hudoben sin*, *Ne prešestuj*, *Čudovita zibelj ali strah za hudobne žene*, *Slaba reja otrok*, *Pouk za zakonske žene in vdove*, *Pouk za device in samice*, *Petero smrtnih nevarnosti dekliške sramežljivosti*.⁷ Njihov namen je bil zapovedovati želeno podobo, ki so jo vedno spremljale različne, bolj ali manj grozljive zgodbe o tistih ženskah, ki se je niso držale. Kalan pravi, da je prva naloga device ohraniti "čistost"⁸, ki jo izraža tako, da si v dolge lase vplete štiri cvetove in sicer *lilijo*, ki simbolizira nedolžnost, čistost, brezmadežnost, potem *vrtnico*, ki je znak ljubezni, *vijolica* je podoba ponižnosti in *šmarnica* je simbol ponižnosti in čistosti. To so hkrati lastnosti, ki jih morajo imeti dekleta. Vesela in srečna ostanejo lahko le,

⁶ Lenard, 1922, str. 88.

⁷ *Ibid.*, str. 118–120.

⁸ Umaže se lahko le s heteroseksualnim spolnim odnosom oziroma z moškim semenom.

dokler obdržijo nedolžnost. Ko jo izgubijo, se svet "zagreni". Bog je namreč lahko zaljubljen le v čisto dušo, ki ji pravi: "Vsa si lepa, prijateljica moja, golobica moja, lepoticčka moja! Ali imaš še zaklad, ki ti daje to lepoto?"⁹ Izguba zaklada je smrtni greh, je kot: "kača, ki dušo smrtno piči."¹⁰ Smrtni greh je vsako meseno poželenje, naj bo v besedah, dejanjih ali občutkih. Ples je najnevarnejša skušnjava za izgubo nedolžnosti. Če dekleta letajo za fanti, potem so one krive za fantovske grehe. Sledi zgodba o deklici, ki se je ponoči vračala s plesa in zaradi nesreče umrla. Pisec sklene, da se to zgodi zelo pogosto, kadar se dekleta spozabijo. Da do greha ne bi prihajalo, je najbolje, da se device poročijo s Kristusom, ker lahko le z nadtelesno ljubeznijo ohranijo čistost, ki je edina sprejemljiva za boga, ki bo le tako lahko ohranil ljubezen in spoštovanje do ženske. Z vstopom v samostan so se ženske odločile za poroko z Jezusom, ki jim nikoli ne bo nezvest. Z njim tudi ne bodo doživljale vseh tegob, ki jih doživljajo v zemeljskem zakonu. Če se ženska ne odloči za takšen zakon, temveč si izbere zemeljskega, potem mora za vse tegobe sprejeti odgovornost.

Pokornost, ponižnost in trpljenje so ženska usoda in edina vstopnica za večnost. Trpljenje na zemlji je poplačano z večno srečo v onstranstvu. Zato je nasilje neločljivi del zakona in je ženskam usojeno. Takšno je tudi mnenje škofa Jegliča, ki svetuje ženskam, naj ne mislijo, da morajo imeti zadnjo besedo. Naj potrpijo in molijo, četudi imajo prav. Do moža naj bodo vedno prijazne, opazovati morajo, kdaj je mož slabe volje, kaj ga razdraži in kaj pomiri. Kuhajo naj, kar ima mož rad, oblačijo naj se tako, kot je njemu všeč. Do moža, ki je slabe volje, morajo kazati sočutje tudi takrat, ko je pijan, čeprav bi bile takrat upravičeno jezne. Kadar pridejo: "hudi dnevi, naj urno skočijo v sobico, kjer visi križ na steni, in naj molijo iz dna duše."¹¹ Pogosto so ženske za surovost moža same krive, ker ga dražijo in mu ugovarjajo. Mož je glava žene, tega naj nika ne pozabijo. "Bodi pobožna in možu pokorna, ker tako hoče Bog."¹² Ženska je več vredna od moža takrat, ko je čednostna, točno izpolnjuje dolžnosti kot žena, kot gospodinja in kot mati ter tiho trpi. Jeglič sklene s trditvijo, da naj ženske prav zaradi te vrednosti poslušajo manj vrednega moža, ker tako zahtevajo njihova "slabša narava", hišni red in mir, pa sam Gospod.

Nasilje je bilo torej nedeljivi del zakonskega življenja, ki so ga ženske morale prenašati, to se je odražalo tudi v postopkih različnih institucij. V *Ženskem listu*

⁹ Kalan, 1929.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Jeglič, 1921, str. 48–61.

¹² *Ibid.*

¹³ *Ženski list*, 1925, št. 2, str. 2.

preberemo pismo, ki govori o nasilju moža nad ženo in otroci. Ko je prosila za pomoč stražnika, ji je odgovoril: "Ako ga tudi peljem na policijo, ko ga izpuste, bo spet tak, potrpite, saj za to je zakon, da morate potrpeti."¹³ Možje za nasilje niso odgovarjali nikomur, tema pa je spadala v polje zasebnega, vladala je nekakšna tiha prepoved govorjenja, ki jo prelomi Zofka Kveder s knjigo *Misterij žene*. Eden od mnogih negativnih odzivov pravi, da naj bi pisateljica pri svojih letih raje gledala: "bistre potoke, jasni čisti dan in pisane livade in ne stikala po strašnih temnih nočeh in blatnih jezerih. Pisateljica naj bi pustila neprodirnega zastora, ki je usmiljeno zakrival toliko blata, toliko živinske strasti."¹⁴

Osnovna dihotomija, ki jo ob koncu devetnajstega stoletja ponovno vzpostavijo cerkveni dostojanstveniki, je razcep na srce in glavo. Prvo pripada ženski in drugo moškemu, oba skupaj tvorita celoto, čeprav je možna avtonomija razuma, ne pa tudi srca. Gre za dva ločena seta značilnosti in lastnosti, ki se dopolnjujeta. Dopolnita se lahko le v družini, v skupnem življenju, kjer ima spolnost en sam namen, in sicer produkcijo novega življenja. Za ženske velja, da imajo slabšo naravo, moški pa boljšo. Zaradi slabše narave so ženske stalno izpostavljene nevarnostim, še najbolj so nevarne same sebi. Ženska narava je namreč dvojna. Če so popolnoma podrejene Bogu in živijo tako, kot jim on narekuje, so lahko svetnice, njegove ljubice ali žene, so bolj čednostne od moža, so skratka nekakšne nadženske, skorajda Marije. Ko pa ženske niso podrejene katoliški veri, ki jih edina lahko učloveči, se pokaže njihova prava narava, ki je slaba – razbrzdana, zločinska, nemoralna in živalska. Stvarnik je žensko namenoma naredil podrejeno, kar pokaže dejstvo, da jo je izpeljal iz Adamovega rebra.¹⁵ Da je ženska zares slabša, nam dokáže zgodba o izvirnem grehu. Eva je zakrivila greh, ko si je privoščila pojesti jabolko in ga ponuditi tudi Adamu. Težo zločina pojasni šele dejstvo, da ji jabolko poda kača, ki simbolizira seksualno razbrzdanost, je torej kača nečistosti, ki ženske bistveno označi za večno.¹⁶ Vsa izločevanja so zato namenjena enemu samemu cilju, discipliniranju ženske slabše narave, ki jo opredeljuje ali prežema seksualnost.

Seksualnost pa lahko enačimo s telesnostjo, ki je prav tako ena od osnovnih značilnosti žensk. Nosečnost, menstruacija in materino mleko so dokazi ženske seksualnosti, ki je nikoli ne more zakriti. Vsi trije podaljški telesa dokazujejo, da

¹⁴ Boršnik, Kernc, 1940, str. 5.

¹⁵ Status izpeljanosti se še danes odraža v uporabi ženskega slovničnega spola, ki velja za zaznamovanega, ker je izpeljan iz moškega spola.

¹⁶ V *Ženskem svetu* leta 1925 lahko preberemo komentar: "Samo Adam je bil zvest, pa še to le zato, ker druge ženske ni bilo na voljo. Pa še on se je tako klavrno obnašal, ko se je bilo treba zagovarjati za skupaj povžito jabolko! Kakor paglavec, ki ga zalotijo na kraji, se je izgovarjal na ženo, češ Eva me je zapeljala. Če je kot moški tako vzvišen, zakaj ni Eve zdržal od greha? Izkazal pa se je za istega slabiča. Celu zatajil je svojo odgovornost in vso kazen usmeril na Evina ramena. Izdal jo je in ponižal. To je vir nereda v odnosih vsega človeštva, ker je njihov temelj odnos med moškim in žensko."

se to ne konča, je vseobsežno in aktivno, zato se mu ženske nikoli ne morejo izmakniti na isti način kot moški. Edini znak telesnosti ali seksualnosti pri moških je nabrekli spolni ud, ki pa ga z lahkoto skrijejo za ustrezna oblačila, to lahko ponudi tudi interpretacijo duhovniških oblačil. Široke obleke, v katere so zaviti duhovniki, so namreč več kot zadosten način skrivanja potencialnih izrazov seksualnosti, kar seveda velja tudi za nunske kroje. Definiranje ženske v njeni telesnosti je hkrati izločitev iz umskosti, ki v vsakdanjem življenju pomeni izločitev iz izobraževanja, znanosti, pomembnih družbenih položajev in politike. Gre za izločitev iz javnosti in reduciranje na zasebnost, ki je bila konec devetnajstega in začetek dvajsetega stoletja glavna strategija katoliške cerkve. Ženske so definirali tako, da so jih lahko reducirali na zasebno. Z odvzemom razuma je bila ta strategija skoraj popolna. Vendar je potrebno poudariti, da je konstrukt takšen le na videz. Ženskost različni katoliški pisci definirajo podobno, vendar so sklepi o vlogi žensk bistveno različni. Nekateri ženske povečujejo, iz pisanja drugih pa je zaznati neverjetno sovraštvo: "Mož je glava in ženska serce; v njem razum, v njej čustvo biva. Mož se z overami, s protivnostmi bojuje, žena prenaša žalosti in skerbi; on je hraber, oster, ona čutljiva, ljubezniva in mila deležnica vsega dobrega, pa tudi vsih nadlog."¹⁷

Mož skrbi za zunanji svet, za domovino in narod, ona pa marljivo skrbi za domača opravila, vstane s petelinovim petjem in se skrbno suče po hiši do pozne noči. Celi rane vseh, ki živijo okoli nje, jih tolaži z nje lastno milino. Njeno celo življenje je posvečeno možu in otrokom, podpira tri vogale v hiši. Njena prva lastnost je dobrot, zato le ženske lahko vplivajo na izboljšanje sveta. Srečen je tisti narod, ki ima pametne in skrbne ženske. Ženske rojevajo, tolažijo, vzpodbujajo in izboljšajo to, kar moški naredijo slabega: "Žene store, kar možu ni mogoče, pomagajo in govore ondi, kjer mož obmolkne, iz žalosti stvarijo veselje, in iz pomanjkanja obilnost, iz razpertja pa prijaznost. Kar žena zapusti, tega mož nikoli ne more popraviti."¹⁸ Zato imajo ženske v človeštvu posebno mesto, ki je marsikdaj pomembnejše od moževega.

Mahničeve osnovne delitve so podobne, izpeljave pa bistveno drugačne. "Mož je tako rekoč minister zunanjih opravil, ženi pa je narava izločila notranje ministrstvo v ožišem kraljestvu privatne družine."¹⁹ Nadaljuje z opredelitvijo srca, ki je sinonim za čustvo in je imanentno ženskam. Popolnosti človeške narave se približa tisti, ki jo lahko podredi razumu. Srce pa razum zamegljuje. Čustvo je stopljeno s čutnostjo, ki povzroča nerazumskost. Dokaz več torej, da so ženske z

¹⁷ *Novice*, 1853, str. 263–264.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Dragoš, 1992, str. 487.

razumom skregane, kar nas uči kar nekaj slovenskih pregovorov. Ženska lahko obdrži vsaj določeno mero neživalskosti²⁰ toliko časa, dokler obdrži svojo sramežljivost. Ko jo izgubi, je od živali nič več ne loči. Obdrži pa jo le tako, da je tiho zaprta v svoj dom in se posveča le ohranjanju svoje mičnosti in lepote. V Rimskem katoliku Mahnič še zapiše, da bi bilo treba jezičnim ženskam jezike prirezati, kar naleti na ostre proteste tudi med publicisti in ne le med publicistkami. Mahnič ta odziv pripiše prostožidarjem, ki so uspeli neumne ženske popolnoma pridobiti na svojo stran, saj verjamejo vsakemu, ki jim lepo govori in obljublja kaj lepega.

Kasnejši katoliški misleci so pričeli razvijati koncept dveh polarnih struktur, ki skupaj tvorita celoto. Eden od njih ima za neizpodbitno dejstvo, da so ženske bolj vezane na vero in povezane z Bogom. So najzvestejše varuhinje verskega mišljenja in življenja, še sploh, če so matere. Po svoji naravi so šibkejše, slabotnejše od moških. Šibkejše so tudi v duševnih in telesnih zmožnostih, ki se kažejo v "razboritosti" in "bistrosti" mišljenja. Poslanstvo obeh je namreč različno. Moški išče in zbira duševne in materialne dobrine, ženska pa jih deli drugim, to je dokaz za moško razumskost in žensko čustvenost. Gre za delitev dela, v kateri pa vendarle prednjači moški, ker razum prednjači čustvom. Dejstvo pa je, da močnejši izrablja šibkejšega, ga izkorišča in celo zlorablja. V zgodovini je zato veliko moške krutosti. Ženski prinese enakopravnost šele krščanstvo, ki jo naredi enakovredno moškemu. Ni le njegov nadomestek, "rezerva njegovih moči", temveč ima svojo, avtonomno nalogo. Ženska nehote čuti, da krščanstvo načeli pravičnosti, ljubezni in svobode varuje njene pravice pred moško samovoljo, zato je njeno poslanstvo v širjenju vere²¹, ki pa ga lahko opravlja le takrat, ko je mati. Šele materinstvo namreč v njej zbudi nadnaravna čustva ljubezni in pravičnosti.²²

Katoliška cerkev ni bila edina, ki je na Slovenskem oblikovala ženskost.²³ Velja pa, da so delitve, ki jih opravijo drugi centri moči, izhajale iz istega razcepa med umom in telesom ter srcem in glavo, ki ga vzpostavi Cerkev. Te spolne delitve so bile podprte z različnimi znanostmi, še najpogosteje z medicino, psihologijo, pedagogiko in drugimi vedami, ki so pojasnjevale telo, um in

²⁰ Človek se po Mahniču loči od živali po duhovnosti. "Ker pa je duhovnost pri ženski vtopljen v živalstvo, iz nje človeška lepota ne more tako popolnoma odsevati kakor iz moškega; ona stoji za eno Stopinjno bližje živalstva, zato je eno stopinjno manj lepa." *Ibid.*

V boju za splav so ženske s prižnic zmerjali s "svinjami" in "vlačugami". *Ženski list*, 1927, št. 2, str. 1.

²¹ Papež Benedikt XV. je leta 1917 oznanil, da je z upadom vloge cerkve tudi ženska kultura upadla. Izgubila je svoj občutek sramu, zlasti ko se je začela zaposlovati v poklicih, ki so bili namenjeni moškim. Ta moralna perversija jo je odvrnila od gospodinjstva, ki je tako močno povezano z njeno naravo, da lahko le tam obdrži svoje dostojanstvo. Cf. Offen, 2000, str. 199.

²² *Slovenka*, 1919, str. 123.

²³ Pojem "ženskost" uporabljam za označevanje družbenega spola.

dzhovnost žensk ter označevale odstopanja od prevladujočih prepričanj. Ženskost so interpretirale znotraj mentalitetnih okvirjev neke dobe, nanje pa je imela odločujoč vpliv Cerkev. Tako je medicina pojasnjevala domnevne manjše umske sposobnosti žensk z manjšo lobanjo in posledično manjšo količino možganov, njihovo domnevno telesno šibkost pa s specifičnim fiziološkim ustrojem telesa. Eden od piscev je leta 1901 takole argumentiral nasprotovanje trditvam, da ne obstajata dve različni naravi in so spolne delitve napačne in krivične do žensk:

“Ženska ima manj krvi, ki je redkejša, manjša pljuča in možgane, razlike so v lobanji, zobeh in medenici, polti in koži, tolšči, okroglosti udov, mišičju. Po odstotkih prevladujejo pri moških mišice rok, pri ženskah pa muskulatura jezika. Obstajajo tudi globoki razločki v duševni in moralni omiki obeh spolov, vzporedno s fizično konstitucijo. Upoštevaajoč vlogo, ki jo oba spola igrata v zgodovini, se je težko pridružiti mnenju, da ni nikakršnih spolnih razločkov duha in da je duševna različnost obeh spolov le posledica vzgoje.”²⁴

Podobno so pojasnjevali ženske nesposobnosti za izobraževanje. Dr. Lovro Sušnik je v knjigi *Akademski poklici* leta 1932 označil naraščajoče število žensk na univerzah²⁵ za zaskrbljujoče dejstvo. Najprej opozori na nediferencirane programe srednjega šolstva, ki ženskam ne nudijo posebnih znanj, prilagojenih njihovi posebni “naravi”, temveč jih silijo v učenje istih predmetov, kot moške, zato vplivajo na spreminjanje njihove “narave”, ki naj bi bila izvorno bolj socialna. Škodi jim abstraktno učenje v gimnaziji in na univerzi, ki je suhoparno, razumsko, neosebno in splošno. Ženski način mišljenja je v nasprotju s tem živahen, čustven, oseben in konkreten. Sušnik poudari, da je za študij na univerzi potrebna izredna nadarjenost, ki je ženske same po sebi ne morejo imeti, zato študij škodi njihovemu fizičnemu in še bolj duševnemu zdravju. Ženske so v mišljenju povprečne in lahko boljše rezultate dosegaajo le s skromnostjo in pridnostjo. So manj iniciativne, bolj nemirne in nagnjene k skrajnostim. Ženske gledajo vse bolj subjektivno, ne objektivno, mislijo konkretno, ne abstraktno, ter so sintetične, ne analitične. So reproduktivne, ne produktivne. So bolj intuitivne, imajo bolj razvite nekatere čute, čustvenost in fantazijo. So torej enakovredne, ne pa istovetne, čeprav obstajajo tudi med ženskami izjeme, ki prekašajo moške pri študiju.²⁶ Dokaz za vse to je tudi dejstvo, da žensk ni v samem vrhu znanosti in jih skozi zgodovino tudi ni bilo. Drug problem Sušnik vidi v dejstvu, da ženske moškim “odjedajo kruh”. Moški namreč potrebujejo službo za eksistenco, ženske pa jo imajo le za

²³ Pojem “ženskost” uporabljam za označevanje družbenega spola.

²⁴ *Slovenka*, 1901, št. 7, str. 185.

²⁵ V takratni Jugoslaviji je bilo na vseh univerzah skupaj 20,48 % žensk.

²⁶ Sušnik k temu doda: “Izjeme pač. In kaj pravi o teh pregovor, sami veste.” Pregovora sicer ne poznam, domnevam pa da je pejorativen, ker k temu nagovarja natolcevanje.

zabavo. Zaposlovanje žensk je zato nevarno ženskam samim, ker so ogrožene žene zaposlenih moških. Boj za službe je zato tudi boj proti poročenim ženskam.²⁷ Temu članku se upre Marja Boršnik, ki sistematično zavrne vse spolne delitve.

ŽENSKA "NARAVA" KOT MESTO IZKLJUČITVE

Vsem zapisom je skupna prepričanost o manjši intelektualni zmožnosti žensk. Manjša lobanja in manjši možgani, pomanjkanje duha, nesposobnost abstraktnega in analitičnega mišljenja, pomanjkanje objektivnosti in naravne nadarjenosti, ki jo neučinkovito kompenzirajo s pridnostjo, reproduktivnost, ne produktivnost, ter telesnost, ki nujno vodi v subjektivnost, so pokazatelji manjše zmožnosti, ki je posledica "naravnih" razlik med spoloma. Vsak poseg v "naravo" je poskus spreminjanja spolnih razmerij, ki ima lahko usodne posledice.²⁸ Te se najpogosteje kažejo v duševnih boleznih. Ključni pojem konstrukcije ženskosti je torej "narava", ki jo je treba razumeti in razgrajevati znotraj dihotomije telo/um, kot jo zastavi katolicizem. Trdnost zgodb o naravi znotraj katolicizma zagotovijo tako, da jo povežejo z Bogom, ki je absolutna avtoriteta. Žensko in moško naravo je namreč ustvaril Bog. On je napravil žensko šibkejšo in moškega močnejšega, žensko čutno in moškega razumskega. Iz te delitve izhajajo vse nadaljnje interpretacije. Binarna koda ločitve telo/um dobi svoj ekvivalent v poenostavitvi na glavo/srce, vendar le v najbolj enostavni obliki.

Predmet konstrukcije je bilo prej srce kot glava, ta je bila dokaj samoumevna. Glava je vse, kar je povezano z močjo in javnim, zato ima pravico vladati. Fizična moč, razumskost, odločnost, hladnost, aktivnost, produktivnost, in kar je še zaželenega, je bilo pripisano moškim. Konstrukcije niso bile preveč zapletene iz preprostega razloga, ker moški v tem kontekstu nikoli niso bili mesto izločitve. Zanje niso veljale posebne prepovedi, ni bilo razločevanja in izvrženja, zato najdemo malo opozicij med napačnim in pravilnim. Izkaže se, da srce ni najbolj posrečena metafora za telo, kar kažejo zelo različne interpretacije, ki jih lahko zvedemo na dva prevladujoča principa.

Prvi, ki mu lahko rečemo Mahničev, izhaja iz predpostavke, da ženske niso popolni ljudje, temveč so z eno nogo v živalskem svetu. Postavi se vprašanje, kakšne torej ženske so, če so na pol živali? Nadaljevanje je dokaj preprosto in ga lahko tudi sami asociiramo. Če dodamo še sovraštvo do žensk, ki izhaja iz Mahničevih besedil, potem je pot asociacij jasno načrtana. Temeljna teza, ki jo katoliki izpeljejo iz te vrste razmišljanja, je, da ženske lahko učlovečijo le tako,

²⁷ Sušnik, 1932, str. 72.

²⁸ "Narava se ne da siliti, in kdor jo hoče siliti, se mu strašno maščuje." Cf.: Mahnič, 1894, str. 56.

da jih podredijo in vzgojijo. To pa je uspešno le takrat, ko jo izolirajo, vežejo na privatno in preprečijo vsak stik z zunanostjo, razen s Cerkvijo kot prostorom, kjer se učlovečenje dogaja. Ženska mora biti tiho in naj ne jezika. Pokornost, trpljenje in služenje možu so njena dolžnost in prenašanje nasilja je nedeljivo od njene vloge. Ženske se torej lahko učlovečijo le toliko, da lahko zvesto služijo, pri tem pa so lahko deležne vsega gorja, ki ga je lahko deležna tudi žival, kadar se upre gospodarju. Mahnič se zavzema za popolno izločitev žensk iz javnosti in izobraževanja ter za popolno podreditev.

Drug princip izhaja iz predpostavke, da so ženske eden od dveh ločenih polov, ki skupaj tvorita celoto. Do žensk je ta konstrukt veliko bolj prijazen, saj jim v popolnosti prizna človeškost, a to ne zmanjša dejstva, do so reducirane na srce. Pisci, ki zastopajo ta konstrukt, pripišejo ženskam nadnaravne sposobnosti in jih v nekaterih situacijah postavijo nad moški razum. Povežejo jih z dobroto, ki je eno glavnih božjih vodil, kar ženske postavi v vrsto moralnih avtoritet, kamor moški ne spadajo. Primerjajo jih z mirovnicami, ki skrbijo za red na zemlji in nevtralizirajo nasilje in kaos, ki ga povzročajo moški. Ženske duševne moči so velike in so enakovredne moški fizični moči. Za zastopnike tega principa so ženske v javnosti sprejemljive, dovoljeno jim je izobraževanje, kasneje se začnejo boriti tudi za žensko volilno pravico. Vendar pa so sprejemljive samo tiste ženske, ki nikoli ne pozabijo, kaj je njihova prava narava in kaj je njihov poklic. V javnosti morajo zastopati stališča katoliške cerkve in njeno moralo.

Vzgoja žensk za njihov naravni poklic in utrjevanje njihovega naravnega značaja je bila načrtna in usmerjena k točno določenemu cilju.

“Izobraževanje žensk mora biti usmerjeno v vzgojo srca in ne razuma. Edini pravi poklic ženske je materinstvo in s tem podložnost, pokornost in zvestoba možu. Matematika in fizika so za deklice mučenje, ker nasprotujejo njeni pravi naravi. Ženske so ustvarjene za vzrejo in vzgojo otrok.”²⁹

“Žensko je narava obdala s čutom sramežljivosti; le dokler jo pustimo mirno in tiho cvesti pod nje zagrinjalom, ohrani ženska svojo čast, svojo mičnost in svojo lepoto, le do tedaj ostane – ženska; kaker brž pa ji damo priložnost, da jame stopati izza naravne sramežljivost, ko jo napeljujemo, da začne pred tovarišicami, posebno pa pred možkimi ude pretegovati in nategovati, kakor jih ni še nikdar, da začne dele telesa, katerim je narava odkazala bolj skrito mesto, pred drugimi stegovati in izstavljati, čedalje bolj gine iz nje tista nežna boječnost in sramežljivost, ki je ženske najlepši kinč, pa tudi najzaneslivejša varuhinja njene poštenosti.”³⁰

²⁹ Erjavec, Flere, 1926.

³⁰ Mahnič, 1894, str. 62.

Izolacijo oziroma redukcijo na dom omogočijo trije sklopi vlog. Najprej so strategije usmerjene v določanje vsakdanjega življenja in pripadajočih ideologij neporočenih *dekllic in samic*, ki jih opredeljuje devištvo, simbolizirajo pa štirje cvetovi, ki sem jih opisala prej. "Deklica je kot vrtec mladega zelenja in nežnega cvetja. Nepričakovani piš strasti lahko zmede in zatre vse, kar je v njej lepega."³¹ Že zelo zgodaj se začne vzgoja za zakon, ki se prenaša iz matere na hčerko. Dobra mati je tista, ki svojo hčerko čimbolje pripravi na vse obveznosti, ki jo čakajo v zakonu. Največ disciplinskih strategij je bilo usmerjenih v nadzor seksualnosti, ki so jo dosegali na več načinov. Prvi je bil odnos med materjo in hčerko, kjer je mati odgovorna za hčerino početje. Drugi je bila vpeljava spovedi kot redne dejavnosti in drugega obredja, ki je duhovnikom omogočalo totalen nadzor nad skupnostjo in osebnim življenjem. Tretji način nadzora so bile grozljive zgodbe o dekletih, ki so se predale strasti in seksualnosti, čeprav samo v mislih, ne v dejanjih.³² Četrty so bile zgodbe o ljubezni z Jezusom, ki so bile v primerjavi s prejšnjimi, ki so seksualnost zatirale, neverjetno seksualne.³³ Edina dovoljena seksualnost je zato nezemeljska. Peti način pa je bilo preganjanje nezakonskih mater, ki je bilo tako celostno, da je bilo preživetje mogoče le s skrajnimi napori. Preganjanja, žalitve, potiskanje v brezdomstvo, zapiranje v kostnico, stanje pod križem, onemogočanje zaposlitve, izganjanje in določanje označujočih imen je spravljal ženske in otroke na rob preživetja, kjer so se dogajale različne usode. Od detomorov in obsodb na smrt, do prostitucije in suženjstva, ki je opisano v mnogih slovenskih knjigah. Največjo odgovornost za to je nosila Cerkev, ki je s preganjanjem nezakonskih mater podpirala svoje nauke, zato se ga nikoli ni odrekla. Končalo se je šele takrat, ko se začne pojavljati žensko gibanje in začnejo uvajati posvetno oblast. Spoved in preganjanje nezakonskih mater sta najučinkovitejši sredstvi nadzora.

Naslednji sklop vlog so *žene, matere in gospodinje*. Vanje je bilo vloženega največ napora, saj zajemajo najdaljše in najbolj aktivno življenjsko obdobje. Konstruiranju so namenjene cele knjige, izobraževalni tečajji in kasneje industrija,

³¹ *Slovenka*, 1897, št. 19, str. 6.

³² Kalan opisuje zgodbo s plesa nekje na Dolenjskem: "Vsi nerodni fantje in neumna dekleta iz okolice so pridrveli skupaj. Tudi v sosednji župniji nekemu dekletu ni dalo strpeti, da bi ne šla na to norijo. Plesala je dolgo v noč. Šele proti jutru so se vračali domov. Vozili so se. Pa ne vem, kako je bilo, ali so bili pijani ali kali: voz se je prevrnil in dekle se je zvrnilo z voza na tla. Bila je nezavestna in je po nekaj dneh umrla. (...) To je bila ena, a ne edina. Koliko jih je šlo s plesa v smrt!" Cf.: Kalan, 1929, str. 25.

³³ "Ko delajo mlade redovnice zaobljube, kako lepo, kako do solz ganljivo molijo in pojejo, ker se zaročajo ali poročajo s svojim božjim Ženinom! Da, da, to je prava poroka. Devica se vsa vda in izroči Jezusu in se zveže z njim za večno in vedno, Jezus pa se tudi ves izroči devici in se zveže z njo; prav kakor nevesta ženinu in ženin nevesti. (...) In kako jo ljubi! Njegova ljubezen do neveste je v primerjavi z ljubeznijo drugih ženinov kakor solnce proti brljavi leščerbi. (...) In kako jo obdaruje! Da ji najdragocenejšo in najfinejšo obleko svetosti, njene roke, vrat, ušesa obda z najdražjimi biseri." *Ibid.*, str. 52.

ki so omogočali totalno zajetje. Osnovo za to zajetje najdemo v enem od navedenih opisov, ki pravi, da ženska vstane s petelinjim petjem in se skrbno suče po hiši do pozne noči. To ni le prisposoba, temveč je trditev mišljena dobesedno. Takšno ekonomijo so podpirale štiri karakterne lastnosti, ki so izhajale iz ženske "narave", in sicer sramežljivost, trpljenje, ponižnost in zvestoba. Ženska se je lahko vedla in živela le znotraj teh lastnosti, h katerim je bila pridana še skrb za lepoto in mičnost, ki kasneje prav tako postaneta " imanentno " ženski lastnosti. *Sramežljivost* je moralna kategorija, ki se je nanašala predvsem na vse oblike seksualnosti. Spekter zajema tako oblačenje in obnašanje kot spolnost. Sklonjena glava in stanu primerna obleka,³⁴ nemost in rdečica so zunanji znaki, ki kažejo na količino sramežljivosti. Velja prepoved govora o seksualnosti in užitka v njej. Spolnost je namenjena le reprodukciji in zadovoljitvi moškega užitka,³⁵ ženski je užitek prepovedan in je kršitev sramežljivosti. *Trpljenje* je lastnost, ki mora biti stalno vidna, saj je kazen za izvorni greh. Trpeče matere so podobe opomina na izvor ženske grešnosti, zato materinstvo nikoli ni opisovano kot užitek, svoboda ali veselje, temveč je teža, ki jo je potrebno nositi za vstop v večnost. Trpljenje, bolečina³⁶ in žrtvovanje mater je neizčrpen literarni in umetniški motiv. *Ponižnost* se nanaša na odnosne ravni. Ne gre za občutenje majhnosti v odnosu do univerzuma kot sinonima za pluralnost kultur ali pa zunajzemeljskih silnic. Ponižnost je mišljena kot krotkost, podložnost, strah pred avtoriteto, in sicer tako pred Bogom kot pred zakonskim možem. Ponižnost zahteva tiho prenašanje nasilja ter vseh drugih tegob tuzemskega življenja in nima glasu. *Zvestoba* pomeni zavezanost k enemu samemu in nikomur drugemu. Kakršenkoli je že mož, mu mora žena biti zvesta. Zvestoba je ena od lastnosti, ki je najbližje živalskim prisposobam. Večja kot je podrejenost, večja je količina zvestosti. Bolj kot žena služi svojemu možu, bolj mu je zvesta. Zvestoba se torej izraža s količino (in kakovostjo) služenja. Ujetost v lastnosti je bila podprta s celo vrsto institucionalnih ukrepov. Vloga žene in matere je bila najbolj obremenjena in jo je bilo

³⁴ "Cvetoči venec nedolžnosti in krotkosti žuga že zveneti v hudi soparici ošabnosti. Pod svileno obleko prosta kmečka hči svoj terdi, pa pri vsem tem visoko častitljivi stan zatajuje; spod pa nosi po troje in še več kikelj pošterkanih, da je kakor mravlja, zgoraj tanka, spodaj široka! Lejte jo, kak se kaže in ponuja po mestu kerčmarjeva hči, vsa v svili in v zlatu – clo rokavice žlahtne gospode na rokah! Merino in drage svilene rute obeša po sebi kravarica. Roka za vile, grablje vztvarjena, dragi svilnati dežnik čez težko zlato avbo (...) razpenja! Ako bo to vse tako naprej šlo, kmalu bo tako delječ prišlo, da bo kravarica v rokavicah molzla in pastirica v svilnatih nogavicah za kravam letala!" *Novice*, 1852, str. 354.

³⁵ "Vsa čustvenost pripada možu. Njena notranjost – srce in bistvo duše, in njena zunanost – postava, hoja, govorica, obleka, naj tvorita harmonično celoto. Žena naj ne prekorači meje estetike, da ne zaide v perversnost. Mož ji bo zvest, če mu bo ostala vse življenje idealna ljubica. Ne sme mu odrekati telesnega zblizanja, ki je naravna potreba in služi oskrbi s potomci. Hkrati pa ženska ne sme omadeževati svoje duše z nezmernostjo in ne kvariti svojega telesa s spolno razuzdanostjo. Možu mora stati ob strani, njemu se mora prilagoditi v mišljenju in stremljenju." *Ženski svet* 1927, št. 8, str. 245.

³⁶ "V bolečini boš rodila otroke in pod moževo oblastjo bodeš." *Biblija* 1 Mojz 3, 1-23.

nemogoče preseči. Veljala je le cerkvena poroka, razveze ni bilo, ločitev je bilo težko doseči, pa še ta se je nanašala le na ločitev od mize in postelje. Izguba službe in nedostopnost do novih zaposlitev je bila skoraj popolna. Podoba dobre in slabe matere je ženske potiskala iz javnosti, kar je bilo podprto s pomanjkljivimi možnostmi varstva in podobo očetov, ki se niso niti dotaknili majhnih otrok, kaj šele, da bi se z njimi ukvarjali. Vse to je ženske potiskalo v popolno ekonomsko odvisnost od moških. Zakon je bila zato oblika reševanja eksistenčnih težav, za katero so ženske plačevale visoko ceno. Prvi val ženskega gibanja je bil v veliki meri usmerjen ravno v boj za pravico do civilnega zakona, razveze, splava in izobrazbe. Ta sklop zahtev naj bi ženskam omogočil samostojnost, ki so jo v tridesetih letih prejšnjega stoletja počasi začele tudi dobivati. Ravno to je bil čas, ko se začne prebujati nova cerkvena organizacija z imenom Katoliška akcija, ki naj bi prispevala k rekatolicizaciji slovenskega naroda. Vlogi matere so se dolgo časa ženske lahko izognile le tako, da so ostale samice in se izobrazile za učiteljice, ki pa so živele v celibatu in bile izpostavljene družbenemu nadzoru. Okolica jih je hitro označila za vlačuge, lahke ženske ali zoprne in aseksualne stare tete, ki so bile izrazito negativno označene.

Vdove so zvestobo možu zamenjale z zvestobo Cerkvi. Ta je bila običajno napolnjena z devicami in vdovami. S prvimi zato, ker so tja morale, druge pa so tja želele, saj je bila to edina oblika javnega življenja, ki je bila zanje še mogoča. Ob pomanjkanju ali prepovedi drugih družbenih prostorov in dejavnosti, so hodile v cerkev pet, sedet in klepetat ter k spovedi poročat o življenju v skupnosti, da je duhovnik razpolagal z dovoljšno količino podatkov, s katero si je pridobil moč nad svojimi ovčicami. Podoba "tercialke" je zato ena bolj tragičnih podob, ki nam jo je pred leti ponujala tudi Gorenjska banka v svoji prepovedani reklami. Reklama ni bila prepovedana zato, ker bi žalila ženske, temveč zato, ker je žalila Cerkev. Takšna podoba starejših žensk zveni kot posmeh vsem tistim, ki so se ujele v opisane konceptualizacije.

SKLEP

Izvor izključitve žensk je odzvem uma (duhovnosti in razuma) in redukcija na telesnost. Resničnost trditve Cerkev dokazuje z božjo voljo, ki jo podkrepi z zgodbo o Adamu in Evi. Adam je nasprotje negativni označbi razlik, kar podpira Foucaultovo tezo, da se normalno definira v razmerju do nenormalnega, ne nasprotno. Predmet konstrukcij so tisti, ki jih je potrebno izločiti, in ne tisti, ki ostanejo v "mainstreamu" kot merilu normalnosti. V našem primeru so konstruirane ženske, ne moški, ker so one predmet izključitve iz uma in posledično iz javnosti. Adam se zdi normalen, ker je Eva patološka. Karkoli rečejo ženske, je

označeno za glas srca, in ne razuma, še sploh, če reflektirajo svoj lasten položaj. Ker so ženske zakrivile izvorni greh, zato so grešne po svoji naravi je kaznovanje legitimno. Vzbuja strah in je hkrati najučinkovitejše sredstvo podreditve. Če je ženska zares kriva za izvorni greh, potem mora trpeti in njeno trpljenje je dokaz za to, da je zares kriva za izvorni greh. Gre za simbolni opomin in spomin, ki kaže na posledice kršitev in deluje zastraševalno. Pomemben del kaznovanja, ki ima velik vpliv na subjektivacijo, je poniževanje in sramotenje, ki vpliva na samospoštovanje in doživljanje lastnega dostojanstva. Popolna izguba lastne vrednosti prepreči učlovečenje in omogoča precepcijo sebe v živalskosti, ne človečnosti. Ženska usoda je namreč povezana z njeno živalsko naravo. Mesto izključitve je zato "narava", ki ne izhaja iz raziskovanj ali opazovanj spolov v vsakdanjem življenju, temveč je definirana z božjo voljo, je zapovedana. Presežki niso mogoči, je jasno definirana in nespremenljiva.

Kaznovanje kasneje veliko bolj učinkovito nadomestijo znanstvena raziskovanja, ki nudijo interpretacije znotraj že vzpostavljenih razlik, v katere ne dvomijo. Medicina,³⁷ psihologija, pedagogika, biologija in druge vede, ki imajo vpliv na razumevanje spolnih razlik, nudijo obsežne interpretacije, ki jih počasi presega jele v zadnjih desetletjih, ko prihaja do ponovne združitve telesa in uma. Delitev na srce in glavo se reflektira v znanstvenem kategorialnem aparatu, ki vzpostavi razliko med moško objektivnostjo in racionalnostjo ter žensko subjektivnostjo in čustvenostjo. Ekvivalent je dosleden in veren odsev božjih besed. Žensko produciranje védenja se v naprej vzpostavi kot subjektivno in neracionalno, še zlasti takrat, ko reflektirajo lasten položaj. Takšna drža lahko vzdrži le toliko časa, dokler zanikamo in spregledamo resnično dogajanje. Zato so raziskovanja, ki podpirajo spolne delitve, vedno naravnana na iskanje razlik in vzorci prilagojeni nemi večini. Dejstvo, da danes ne moremo najti veje znanosti, kjer ženske dosegajo vrhunške rezultate, je popolnoma spregledano in ni predmet raziskovanj. Spregledano je, ker ne podpira podob o spolnih razlikah in jih celo postavlja pod vprašaj. Spregledano je tudi dejstvo, da so spolne razlike skozi zgodovino lahko vzdržale le toliko časa, dokler so bile ženske izključene iz javnega in reducirane na zasebno. To so dosegali z obsežnim in sofisticiranim sistemom normativnih izločitev iz izobraževanja, služb in politike.

Katoliška cerkev je k organiziranju vsakodnevnega življenja žensk prispevala največ, saj je bil celoten ustroj odvisen ravno od produciranja razlik in prilagajanja institucionalne ureditve tem razlikam. Da bi zagotovila konsistentnost ločitev,

³⁷ Naj spomnim na dogajanja ob referendumu o umetni oploditvi. Največja zagovornica izločitve samskih žensk je bila medicina, ki je za izločitev uporabljala katoliško etiko, ne medicinske argumente. Oploditev je zavrnila zaradi domnevno družbeno nesprejemljivih posledic, ne pa zato, ker medicinsko ne bi bila možna. Katoliška etika je enaka medicinski etiki, njena moč pa je tolikšna, da družboslovni argumenti niso imeli nobene teže.

je morala izvesti totalno zajetje, ki je vsebovalo natančno definiranje vlog od rojstva do smrti. To je izvedla tako, da je definirala lastnosti žensk in postavila mejo med dopustnim in nedopustnim, med resničnim in napačnim. Temeljna celica te institucionalne ureditve je jedrna družina, ki edina lahko osmisli življenje žensk in jih hkrati tudi učloveči. Učlovečiti je ne morejo njeni domnevni "naravni instinkti" materinstva in njen "naravni poklic" gospodinje, temveč prisotnost moža kot nosilca razuma. Zato matere brez moža niso nič vredne, so celo nevarne lastnim otrokom in skupnosti. Materinstvo brez moža je izvor zla in legaliziranje greha. Družina z jasno razdeljenimi vlogami je tista, ki omogoča delovanje Cerkev, saj se prek nje izvajajo strategije vpliva na življenje ljudi, zato je za nemoteno delovanje nujno potrebna. V tem dejstvu je iskati razloge za napore Cerkev pri ponovnem vzpostavljanju jedrne družine za temelj družbenega življenja.

Samo družina s tako razdeljenimi vlogami podpira hkrati tudi notranji ustroj Cerkev. Celibat duhovnikov namreč izhaja iz osnovne delitve na telo in um. Telo je potrebno zatirati in krepiti um (duhovnost in razum). Krepimo ga lahko le z zatajevanjem želje. Šele zatajevanje zares omogoči posvetitev višjim ciljem in hkrati govori o umskosti duhovnika. Da bi bil duhovnik nesporna avtoriteta in Božji glasnik, ne sme imeti nič telesnega. S takšno ideologijo si Cerkev zagotovi dvoje. Disciplinira duhovnike in si zagotovi nadzor nad njimi, še posebno takrat, ko jih zapre v samostane. Zagotovi pa si tudi potrebno distanco do vsakdanjih ljudi, ki jim duhovnik brez mesenih strasti pomeni absolutno avtoriteto. Kar reče, izvira le iz njegove racionalnosti in duhovnosti, saj z mesenimi poželenji kot izvori grešnosti nima nobenega stika. Duhovniki so torej postavljeni kot nasprotje ženskosti. V tem kontekstu vprašanja o ženskih duhovnicah izgubijo vsak smisel. Katoliška cerkev nikoli ne more sprejeti ženske za službo božjo, če pa so izvor vsega zemeljskega nereda in tako rekoč polljudje. Ženske naloge so materinstvo, gospodinjstvo in zvestoba možu. Nič drugega ne zmore in za nič drugega ni dobra. Podobno velja za poroke duhovnikov. Nikoli se ne bodo poročili, ker bi s tem priznali telesnost in relativizirali delitev na glavo in srce ter rehabilitirali ženske. Cerkev bi v tem primeru dobila avtonomno misleče ljudi, ki bi bili osvobojeni stalnega zatiranja seksualnosti. Bog vedi, kaj vse bi jim potem rojilo po glavi!

LITERATURA

- BLACKBURN, S. (1994) *The Oxford Dictionary of Philosophy*. Oxford, Oxford University Press.
DRAGOŠ, S. (1992) "Ženska narava v (slovenksem) katolicizmu", *Naši Razgledi*, 14. avgust.
DRAGOŠ, S. (1998) *Katolicizem na Slovenskem*. Ljubljana, Krtina.

DUBY, G., PEROT, M. (ed.) (1992) *A History of Woman. Silences of the Middle Ages*. Cambridge, The Belknap Press of Harvard University Press.

FOUCAULT, M. (1991) *Vednost – oblast – subjekt*. Ljubljana, Krt.

HARAWAY, D. (1999) *Opice, kiborgi in ženske*. Ljubljana, ŠOU, Koda.

OFFEN, K. (2000) *European Feminisms. 1700-1950*. Stanford, Stanford University Press.

VILFAN, S. (1961) *Pravna zgodovina Slovencev*. Ljubljana, Slovenska matica.

VIRI:

BORŠNIK, M., KERNČ, E. (1940) *Izbrano delo Zofke Kvedrove*. Ljubljana, Belo-Modra knjižnica.

ERJAVEC, F., FLERE, P. (1926) *Starejše pesnice in pisateljice*. Ljubljana, Učiteljska tiskarna.

JEGLIČ, A. B. (1921) *V boj za srečno in veselo krščansko življenje!* Prevalje, Družba sv. Mohorja.

KALAN, J. (1929) *Slovensko dekle. Kazipot našim mladenkam*. Maribor, Tiskarna sv. Cirila.

LENARD, L. (1922) *Slovenska žena v dobi narodnega preporoda. Kulturno D zgodovinska skica*. Maribor, Tiskarna sv. Cirila.

MAHNIČ, A. (1894) Žensko poglavje. *Rimski katalik*, let. VI.

SUŠNIK, L. (1932) *Akademski poklici*. Ljubljana, Slovensko katoliško akademsko starešinstvo.

NOVICE, 1852, str. 354; 1853, str. 263–264.

SLOVENKA, 1897, št. 19, str. 6; 1901, št. 7, str. 185; 1919, št. 7–12, str. 123.

ŽENSKI LIST, 1925, št. 2, str. 2; 1927, št. 2, str. 1.

ŽENSKI SVET, 1929, št. 213, str. 237; 1927, št. 8, str. 245.